

Onderwijs aan leerplichtige leerlingen is een publieke taak

Position Paper Schaduwonderwijs:

Inbreng voor het gesprek met de Tweede Kamer op 26 januari 2017

PRESTATIEDRUK GEEFT BOOST AAN SCHADUWONDERWIJS

Schaduwonderwijs is in Nederland in korte tijd snel uitgedijd. In negen jaar tijd is het aantal aanbieders van schaduwonderwijs verachtvoudigd tot ruim 13.000 formeel geregistreerde aanbieders van 'studiebegeleiding, vorming en onderwijs'¹. Daarnaast is er naar verwachting nog sprake van een grote informele sector van 'eenpitters', waar geen zicht op is. Private ondernemingen spelen in op beelden als zouden kinderen zonder studiebegeleiding of examentraining onvoldoende presteren en niet succesvol zijn in het onderwijs. Het gaat daarbij overigens al lang niet meer alleen om het wegwerken van achterstanden (de remediërende functie). Steeds vaker spelen ook competitieve motieven een rol bij de keuze voor schaduwonderwijs (kinderen voorbereiden op toetsen, of een voorsprong op anderen gunnen)². Eenzelfde prestatiedruk voelen besturen en scholen, omdat goede onderwijsresultaten ook van belang zijn voor de kwaliteitsbeoordeling en daarmee de toekomst van een school, zeker in een krimpende markt.

VERSCHEIJNINGSVORMEN VAN SCHADUWONDERWIJS

Schaduwonderwijs kent verschillende verschijningsvormen:

- Privaat schaduwonderwijs, waarbij ouders bijlessen, bijspijkercursussen, toets- of examentrainingen inkopen bij private aanbieders
- Publiek schaduwonderwijs, waarbij vergelijkbare activiteiten door scholen zelf worden aangeboden buiten de reguliere onderwijstijd
- Hybride vormen van schaduwonderwijs, waarbij private aanbieders het schaduwonderwijs op school verzorgen tegen een gereduceerd tarief voor de ouders of waarbij het wordt bekostigd door de school

Met uitzondering van de eerste – private - vorm zijn scholen betrokken bij het aanbieden, faciliteren of financieren van schaduwonderwijs.

DE PRIJS VAN SCHADUWONDERWIJS

Schaduwonderwijs kan van positieve invloed zijn op de studieresultaten die leerlingen behalen en leerlingen op informele wijze motiveren hun huiswerk te maken en zich cognitief te ontwikkelen. Daarbij kan schaduwonderwijs ouders ontlasten bij hun taak om kinderen aan te sporen huiswerk te maken. Schaduwonderwijs heeft echter wel een prijs.

De VO-raad kijkt met gemengde gevoelens naar de ontwikkelingen rondom schaduwonderwijs. Schaduwonderwijs is hard op weg een 'vanzelfsprekendheid' te worden in het onderwijs. Dit draagt het risico met zich mee dat het volgen van schaduwonderwijs 'de norm' wordt voor ouders en leerlingen. Tegelijkertijd kan deze ontwikkeling het signaal afgeven dat het reguliere

¹ Ministerie van OCW (2016, 14 juni). Antwoorden op de feitelijke vragen over het Onderwijsverslag 2014/2015 van de Inspectie van het Onderwijs alsmede de beleidsreactie hierop.

² Jedema, K., van Gessel, M., Elffers, L. & van Marle, R. (2014). Huiskamerpaper over Schaduwonderwijs. Den Haag: OCW.

onderwijsaanbod blijkbaar onvoldoende garantie biedt op goede resultaten in het onderwijs. Daarmee kan schaduwonderwijs al snel geïnterpreteerd worden als een brevet van onvermogen van het reguliere onderwijs, terwijl dit onderwijs zich voor een belangrijk deel buiten het gezichtsveld van scholen en beleidsmakers afspeelt.

Ook werkt privaat schaduwonderwijs ongelijke kansen langs sociaaleconomische lijnen in de hand. Kinderen van ouders met een kleine portemonnee zullen minder vaak van deze (dure) private initiatieven gebruik maken dan kinderen van ouders met een hoger inkomen. Het zijn ook vooral de hoogopgeleide ouders die een groot belang hechten aan goede resultaten op school en in sterkere mate schaduwonderwijs als middel beschouwen om dat doel te bereiken. Er dreigt hierdoor een tweedeling te ontstaan tussen de kinderen die opgroeien in een situatie waar schaduwonderwijs inmiddels tot het normale leerproces behoort en leerlingen waar dit niet het geval is. Daarmee wordt een ongelijk speelveld voor leerlingen gecreëerd. Omdat schaduwonderwijs in potentie tot verbeterde studieresultaten leidt, vinden wij dat een onwenselijke ontwikkeling.

De VO-raad realiseert zich daarbij dat de vraag naar private vormen van schaduwonderwijs onder ouders moeilijk te beïnvloeden is. Het pad van privaat schaduwonderwijs is inmiddels zo ver ingeslagen, dat er geen terugkeer meer mogelijk is: (privaat) schaduwonderwijs is er en schaduwonderwijs zal blijven bestaan. Waar besturen en scholen wel invloed op kunnen hebben is op vormen van schaduwonderwijs die door de school zelf worden aangeboden en gefinancierd. In de optiek van de VO-raad is het wenselijk dat dergelijke aanvullende ondersteuningsactiviteiten integraal onderdeel uitmaken van het reguliere onderwijsaanbod van de school.

GELIJKE KANSEN VERGT SOMS ONGELIJKE BEHANDELING

Wij vinden dat kinderen gelijke kansen verdienen, ongeacht het opleidingsniveau van de ouders. Om kinderen een gelijk speelveld te bieden stelt de VO-raad daarom voor om kinderen van laagopgeleide of minder draagkrachtige ouders *extra onderwijstijd te bieden* waarin vergelijkbare ondersteuning wordt geboden (extra instructie, studie- en planningsvaardigheden, begeleiding bij het huiswerk). Belangrijk is dat dit *binnen en onder regie van de school* wordt aangeboden, zodat 'schaduwonderwijs' uit de schaduw treedt en onlosmakelijk verbonden wordt met het reguliere onderwijs. Daarmee is er tegelijkertijd de garantie dat het aanbod aan bepaalde kwaliteitsnormen voldoet (bevoegde docenten) en aansluit bij de onderwijsinhoud en de pedagogisch-didactische aanpak van de school.

Onderwijs aan leerplichtige kinderen kunnen we niet – ook niet gedeeltelijk – uit handen geven aan de markt. De VO-raad roept de politiek dan ook op extra te investeren in vormen van onderwijstijdverlenging om te komen tot een situatie waarin elk leerling – ongeacht zijn of haar achtergrond - de kans krijgt zijn of haar potentie volledig waar te maken. Een eerste – grove – berekening laat zien dat het bieden van bijvoorbeeld vier uur extra onderwijstijd per week aan kinderen van laagopgeleide ouders een investering van ten minste 160 miljoen vergt.